Pawlicki Stefan

Historia demokracji socjalnej

8439

1899/1900 41

Hist. demokr. socyal. będz. wykład:

w środy 25. paźd. 8 list. 15. 22. 29 list. 6 grud.

czyli w tym roku 6 razy

a w przyszł. roku 7 a 10. 17. 24. 31 stycz. 7. 14. 21 lut. 7 mar.

Rozkład zat. obejmie 13 lekcyi:

w pierw. lekc.: po wst. uwag. ogól. o zawiąz. nauki: Demokr. Socya. zarys wykł. życia Marxa aż do jeg. przesiedlen. się do Paryż.

w drug. lek. o spotk. się z Engelsem, tegoż młodo. i pierw. prace stowarz. w przyszło. do Mar.; wspól. pierwsz. prac aż do r. 45.

w trze: lek. o Komunist. manifes.

25-10-99.

2

Demokr. socyal.

Histor. demokr. socyal. jeśli chodzi o imię, zacz. się dopie: w r. 68 kied. w Norymb. pod wodz. Bebla związ. się tak zwany stowarzysze robotn. ~~stowarzysz~~ socyal. demokr. — Sozial demokrat. Arbeiterpartei, które pod tą nazw. odbyło pierw. swój kongr. w Eisen. r. 69. — Ale nazw. datuj. od Bakun. który w r. 68 założ. Alliance internationale de la démocratie sociale w Szwajc. przeciw Marxowi i ~~prowadz.~~ przez tegoż internacyonał. — Association internationale ouvrière = stronnict.

A zwał. ne swoj samo, tud. nazw. eisenachs. demokr. socyal. za niezależ. od istniej. już ogóln. stowarzysze. robotn. Allgemeine deutsche Arbeiterverein — z któr. później prowadz. walk. w r. 75 na kongr. gotajsk. zlali się Eisenachery: Że zaś założy. pierwsz. związ. robotn. niem. jest Lass. a ruch niem. robotniczo przez nieg. zost. wprowad. całej. hist. socyal. demokr. zaczy. od nieg. i od rozpoczę. przez nieg. w r. 62 agitac: Temu samo demokr. socyal. wyprzedza i największ. zasłu. w powstan. swoj. part. jemu przypisu.

Ale Lass. nie jest ~~[illegible]~~ ojcem: on sam wprowadz. myśl niejed. Marxa, któr. zaś od r. 48 a ze Beb. i Liebkn.

Le socialisme allemand
et le nihilisme russe par
Bourdeau - Paris 92
(Alcan)

Dr. Eugen Jäger, der
moderne Socialismus
Berlin 73 =

Sozialismus u. soziale
Beweg. im 19 Jahrh.
von Werner Sombart. Jena 96.

Gesch. der deutsch.
Sozialdemokratie
von Fr. Mehring I Tom
od revolu. lipco. do r. 63
cz. sporu konstytucyj. w
Prus. Stuttg. 97 Dietz
II Tom od r. 63 cz.
wznow. Lassalla do r.
91 cz. progr. erfurd.
tid. 98.

Stali zaś a wew. wychow. byli wieja. przez Mar. on zaś od r.
68 przez I tom swego „Kapit." wywier. wpływ bezpośred. a więc.
i pośredn. wpływ. przez sądy i Wydy. uwagi - wlei. Mar. uważ.
za jedn. z założ. twórc. socyal. demokr: i wśród jego życ.
umieść. w wstęp. tej histo:

Tym sposob. histor. demokr. socyal. rozpad. się na trzy
epoki

I Epo. wstęp. przygotow. Vorgeschichte - od ukaz. się manifest.
komunisty. ogłosz. przez Marx. w r. 47.

II Epo: od r. 63 czyli od założ. powszech. niem. stowarzysz. robotn. przez
Lassalla.

III Epo. od r. 75 czyli zjednocz. się na kongr. gotajsk. Lassallczy.
z stronnict. Bebl. i Liebkn: czyli Eisenachczyka: w jedn. stronnic.
socyal. demokr. i przyj: tak. zwa. progra: gotajskiego:

IV. Epo: od r. 91 cz. przyj: now. progr: erfurdsk.

Które tut. obszerne. skreśl:

Z róż. teor. Marx'a, które mniej lub więc. zmodyfik. przeszły spadk. na Demokr.-socyal. w Niemcz. ani jed. nie da się utrzym. w tej ~~formie~~ znaczeniu, któr. jej nadaw. ant:

Demokr. socyal.

1) Teor. katastr: uleg. podob. losow. który spot. oczekiw. Antychr. w pierw. wiekach: i kon. tey. świa: Z począt. wierz. że niebaw. nasta: pot. odkład: ostat. raz za czasy. kurstw: w 1453 jakob. koni. ostatek. przedz. ryn: miał nast. zad ostatk: Dzisiej zgoła nie przewidyj. tey. koni. Tak samo się stało z teor. katastr. u Marx.. - ostat. kniżk. Bernst: a potrzeb. było dość odwagi, żeb. ją wypis: a wypis. ją w form. wystarczające: - dowo: w któr. raz że demokr.-socyal. owszem. się z wyst. że katastr. przez nią uzyst. może nie nast.

2) Teor. materyaliz. history: z któr. Engels był tatki drwa: jest może. wyjątk. która międzynol. wyzyst. filo. W starom. miał ją Engels broń. obrzi. ale nie zost. zrob. skutecz. ani pierw ani drug:

Barth, Die Philos. der Gesch. als Sociologie. Bd I. Leip. 97.
Weisengrün, das Ende des Marxismus. Leip. 99 Wigand.
Wenckstern, Marx. Leipz. 96 - Humblot - Duncker -

Wieser, über den Ursprung u. die Hauptgesetz. des wirthschaftl. Werthes = Wien 84 Hölder

3/ Teor. werto: która się zajm. nie da uratow.

Der natürl. Werth von Dr. Wieser. Wien 89 Hölder;

Ta nowa teor: która uwzgl. opiera teor. werto: na potrzebach ludzk. i chęci ich zaspokojenia = co będ. wyraź. wob. przy Anglik. korzyst: z prac samiejsz. bar. gruntu. które przygoto. jej drogę:

Gossen, Entwicklg der Gesetze des menschl. Verkehrs u. der daraus fliessenden Regeln für d. menschl. Handeln. Braunschw. 54

Jevons, Theory of political economy – Lond. 71 – 2e wyd. 79

Menger Grundsätze der Volkswirthschaftslehre. Wien 71 =

Walras, Eléments d'économie politique pure ou théorie de la richesse sociale. Lausanne 74–77 =

" Théorie de la richesse sociale. Laus. 83

" " " monnaie " " 86

Przegląd teg. rzeczy Charles Gide – Principes d'économie politique. Paris 84 =

(16.1.98.) 28.10.99

4

Marx Karol ur. 5 maj. 18 r. z rodzi. żydow. Rodzi. star. bo już w XVI w. Krit. rabino. Mordechai, ciężko wrze. Talmud. Dziad przem. się Marxem, ojc. przed r. 14 był adwok. francuz. gdy Trewir r. 14 przeszedł pod panow. prusk: ochrzcił się, aby nie stracić karyer. która w Prus. podówcz. żyd. była zabron. Z krwi żydow: odziedz. M. zacięto. i nieprzejedn. histo. chrześ. ale żydowsk. relig. na równo nienawidz. z chrześ.

Już w r. 43 gdy miał lat 25 pis. przeciw wielk. relig. która uważ. za wkodli. dla rozw. ludzkości. O żyd. tak się wyraż: Jaka jest podsta. doczes. żydowstwa? potrzeba praktyczna; korzyść osobist.? Jaki jest kult doczes. Żyd.? lichwa! Jaki ich Bóg osobist.? pieniądz!" Dla tego" każe emancypo. Żyd. (w Prus. byli podówcz. pozbaw. praw polity. i społecz.) bo emancyp. społecz. Żyd. jest emancyp. społeczeńst. od Żydowstwa!" Był przekon. że przez emancyp. Żyd. znik. a razy. z nimi ich relig. o co najw. mu chodz.

Rozwój ducho. M. odby. się pod wpływ. ówczes. filoz. niem. w któr. panow. wnet wód. Hegelianizm. Heg. upraw. był um. w 31 r. ale jego uczniów rzesza

Marx II

Gross, Karl
Marx. Eine Studie. Leipz. 85
Opróc tego artykuł o nim przez Engelsa w Handwörterb. der Staatswissensch. Tom III. Jena 92. —

Laveleye, le Socialisme contempo. rain. Paris (Alcan) w Bibl. de philo. contem.

Liebknecht, Karl
Marx zum Gedächtn. Ein Lebensabriss u. Erinnerungen. Nürnb. 96 =

wszystk. wpływo. Kształ. nie tyl. filozofi. lecz i teolog. i
prawa. ~~Studjował~~ ~~...~~ Kurs. prawa. w Jenie i Bonn i chciał
zost. docent. ale nie przewidz. dla sieb. ani swobo. pełn. stano
ani awans. — ~~rządy~~ Fr. Wil. IV były nacechow: reakcyj. relig.
i konserw. w kwestji protest. przeważn. objął redak.
Gazety reńskiej — 42-43 w koło: która była organ. radyk.
niemożliwie. nie cierpiąc. Prusak. a sympatyzu. z trady.
rewolu. fran. Zmuszo. więc. pis. o kwest. ekonomi. zacząt
się zajmo: ekono. polity. o któr. nie miał przedt. wyobraż.
a że pozna. podówcz. syst. Liszta i Rau'a, trzymaj.
się przeważ. Anglik.: nie zgadz. się z jego poglad. heglow:
był w ekono: polit. nie tyl. samouk. lecz od sam. począt.
zaw. gotów do opozy.

Rząd prus. ~~...~~ zebrał: wydawni. gazet. już ~~od~~ z końc. mar. ~~w począt.~~ 43 = głów.
redakt. był wściów. tyl. od paźd. 42 do ~~stycz~~ 31 marc. 43 = wted.
był się ożen. z baronów. Westphalen — któr. ojc. był regie-
rungsrath. w Trewirze a brat zost. w 48 minis. liber.
w Berli. Wed. zwyg. niem. ~~był~~ zaręcz. się już w 17 r. ży-

Marx 2

zaczn. pośredn. na mniej. z Krol. prawdop. jeno. dawniej - był zewn. Kościół. i przykład. ojc. rodzi. - dzie wedł. jego zyste. rodzi. powinno zostać. W tem on różny od Lass. który był głośn. doniosłem -

Potem. Arnold Ruge, wydaw. zowna. niem. uległ podob. losowi - bo jeno rząd prus. takż. zakaz. wydawnic. postanowi. udać się do Pary. aby tam dalej wydawać. czasopis. wyjąw. był przenosz: do Prus: Młod. zwa. poczuł. z Marx. na obraz. wyg. i tak. zebr. się emigr. niem. w Pary. który ozg. miał. był Deutsch-französ. Jahrbb. Do redakt. należ. Arnold Ruge i Marx, obaj heglisci - do współprac. Heine, Herwegh, Freiligrath poeci - Boerne liter. żyd. Pisali do nowi także. Feuerbach heglis; Jan Jacoby, Bakunin i t. d.

Z czasopis. ukaz. się tyl. dwa zeszy: M. ogłos. w nim Einleitg. u. Kritik der hegelsch. Rechtsphiloso: Pojęc. historyozofi: M. już stąd. zost. wyłoż. bez ogród. Filozo. uwolbodzo. ~~od~~ ~~pod~~ wszelk. idealiz. - było to progr. lewicy

heglowsk. – a uwzględn. tyl. rozwój ekonomi. materyal. ludzkości
~~poda~~ oddała masom niem. te sam. usługi, któr. niegd. Luter wyświadcz.
Niem.: Lut. uwoln. ich od Rzymu, a filoz. uwol. ich od jarzm.
władzy prusk. i austryack. Filoz. niwecz. resztę pojęć
religii, które zostaw. im Lut. – a wtedy masy podnio. się przeciw
swoim ciemięzcom.

W tym sam. czas. ogłos. młod. Fryd. Engels rozpr. Zur
Kritik der polit. Oekonomie. = Ur. się w Barmen r. 20,
jako syn zamoż. fabryk. nadreńsk. Po ~~ukończ. gimn.~~ Po nie ukończe.
gimn., ale odbyt. jednoroczn. służb. przepędz. dwa lata w Manchesterze gdz.
ojc. był współwłaśc. fabry. tkanin bawełnian. W Anglii za-
pozn. się z ekono. polity. i z chartystami, do któr. dzienni.
pisyw. artykuł. Zaprzyjaźn. się z Marx. pozost. mu wiern. do
śmier. i zawsz. drug. miejs. przy nim zajmow. bez zazdro. pod-
czas. przyznaw. prawdzi. swemu zasłudze. Filoz. Hegla i Feuerb.
ale wcześ. jeszcz. oddaw. się study. francusk. ekonomist. i socyali.
zwłaszcz. Fouriera. Dla Marx. był on nieocenio. pomocni. bo
miał teoret. wiadomo. i prakty. doświadcz. na polu, któr. Marx
mało się zajmo. w młodo. a był próż tego zazdroś.

8.10.99. Marx ~~Demokr.~~ Lousyal.

2 a 6

Marx opowia. jak podcz. wios. r. 45, w Brux. dokąd się przenió. z Paryża. wypędz. ze minist. Guizot'a raz. z Engelsem, ~~który~~ [illegible] tam był osiad. postano: wspólne. opraco: różni. swoich poglą: od panuj: podówcz. w Niem. filozo. ideologi: i zrob. niejako. obliczen. swoich własn. sumień filozofi. Engels miał wted. jak. lat 25, Marx dwa lata więc: zabr. się przeto z ogrom. zapał. do wspólne. napisan. dwutomo. grub. manuskr: który zawierał. krytyk. całej. filo. poheglow. Manuskr. wygrzy. ale osiągnął. ogół głów. którym było porozumie. się we wszyst. głów. kwest. filozofi. i ~~polityczn~~ [illegible]. Niektó. myśli weszły do rozpra. Engelsa o Feuerb: gdzie w dodat. także znajdz. się uryw: z pierwot. pracy, zawierają. k.t. uwag szan. Marx'a o Feuerb.

Marx znał go już dawn. z Pary.

Engels ur. się r. 20 i wyrosł z zapał. im. atmosfe. społecz. i t.d. [zob M. 2]

Do Deutsch-franz. (wyszły tyl. dwa zeszy: w r. 44) napis. dwie rozpra: pod ogól. tyt. Umrisse zu einer Kritik der Nationalökonomie = dla niej. ekono: niezrozumiały. Adama Smitha jest ~~dość~~ k przepl. formą od poprzedn. systc: merkantylizmu =

pierwsza

ale nie zadaje sob. pyt.: czy majątk. pryw. jest wreszcie uzasadn.:
a jedn. rozwij. i bada owe prawa jego rozwoju. Będąc zwolennikiem
wolnego handl. musi ona dojść do zabójcz. kontradykc.: z jedn. strony
wolność handl. wyprowadz. monopol; z drug. musi z konie. doprowadz. do
zniesien. majątk. prywat. — W podob. sposób rozbiera krytycz. Eng.
pojęcia ekonom.: handlu, towaru: wartości. ceny, renty i t. d. Wszyst.
te pojęcia: są naczelne: kontradykc.: które można tyl. rozwiąz. doprowadz. te pojęc. do naturaln. znacz.: ludzk. pracy i t. d.
Krytyka konkur.: i teor. Maltusa i t. d.
Jest krytyk. pisan. z wielk. zapałem ale także z niezgrabn. zd.

Drugi artykuł jest wyciąg. krytycz. z książki Carlyle'a: Past and present. i rozbiór jego teor.: według. Arty. ten naczelnie i zasadni. głęb. przenikn. do ateizmu. Ponieważ Carlyle wszęd. przeciw ateizmowi, w któr. znajdz. on przyczyn. wszyst. niemocy ludzkości. Engels uczestn. na swój własn. ateizm, któr. dla człow. zwob. kompletn. człowieka. a Boga usuwa na zawsz. ze świat. i duszy ludzk. Wted. człow. będz. wszęd. wszystki.

Z dumą powie: że filozo. niem. doszła: (zapew. myśl. o Feuerba.) że bogiem jest człow. Ludzkość jest wszystk. i t. d. — —

(17.1.98.) 8.11.99. 7

~~Marx i Engels raz. ogłosi. dziełko: Die heil. Familie.~~ Marx 3

Oprócz Engelsa także Proudhon wszedł w bliż. stosun. z Marx. i wpływ pew. na niego wywier. Mar. w niemieckij rozmow: ~~naucz. Proud.~~ zapoznaw. Proud. z filozo. Heg. co przychodz. Francuz. dos. ciężko gdyż nie znał po niem. Trakto. jedn. Mar. sweg. przyjaciela z wielk. lekceważ. na co ten nie zasłużył bo teor: nadwarto: (Mehrwerth), któr. ton. w kieszeń przemysłow. choć właściwie należ. do robotn. wypowiedz. Proudh. 25 lat przed Mar. w swoim Syst. kontradykt. ekonomi i nie wszystkie pierwsz. wyszł. owej Mar. podsun. Stosun. zerw. się na zaw. w r. 47 gdy Mar. na książ. Proudh. przystar. odp. w dz.: La ~~misère~~ philos. de la ~~philo~~ misère = Réponse à la Philo. de la misère de M. Proudhon odpowiedz. satyry. pamfle: La misère de la philo. w któr. ma uwaga. Po niem. wyszło 2ie wyd. Das Elend der Philos. z przedm. Engelsa i przypis. u Dietza w Stuttg. 92.

Z Francuz. dentyst. Jakob. wydal. się tyl. dwa razy: w r. 48 na rozkaz. r. 45 owczes. minist. Guizot kaz. go wypędz. na żąd. ~~amb~~ ambasad. pru. i przenió. się z żoną do Brux: dokąd ~~...~~ przeniósł się ~~...~~ także Engels = Wydali ~~...~~ podczas wspólny r. 45 raz. przeciw obu braciom Bauer ~~w r. 45~~ wspól. napis. przy w r. 44: Die heil. Familie od. Kritik der kritisirenden Krit. r., geg. Bruno Bauer u. Genossen – Frankf. a/M 45

W tej książ. zerw. z dawn. współpracown. Francuz. Dentyst. Jakobb.

i pokrew. się z wielk. idealiz.

Oprócz. Marx. w przedmo. do swego dziełka: Zur Kritik der polit. Oekono.: którą ogłos. w. 59 = now. wyd. ukaz. się staran. Kautsky'ego u Dietza w Stuttg. 97 r =

że podcz. wczesny w r. 45 raz. z Eng. w Brux. przestudyo. krytycznie nowo filozo-po-heglow. napis.: dwutomo. manuskr.: który wyd. nie był drukow = niektór. części jego myśli wcale do studyum Engelsa o Feuerbachu = Ludw. Feuerbach und der Ausgang der klass. deutsch. Philos. = Stuttg. 95 (odbit. z Neue Zt.), ale kwintesen. ducha: tej współ. pracy ~~rozstawa~~ się ciąg. w ich dział.: jako realizm historyi mający być outlyte do idealiz. Moż. go streścić w tem zdaniu, że ekonom. gospodar.: wytwarz. układ społecz. a następ. myśle. ludzką: Nie świadom. ludzk.: rozwij. się w dziej. lecz dziej. ekonomi: ~~wytwa~~ kreśliło bieg myślenia i t. d. Te historyę zo. przeżyt. ni współcz. aż do święt.

Na te rzecz przyp. także: Discours sur le libre échange Brux. 48 =

8.11.99. =

Marx

3a

8

Gdy Engels przeniósł się do Brux: aby tam pracow. z Marx; miał już ogłoszo. pierw. dzieło: Die Lage der arbeit. Klasse in England. Aus eigener Anschauung und authentisch. Quellen – przedmo z 15 mar. 45 – dzieło napis. podcz. zimy 44/45 =

Znacze. tej książ. bar. wiel: dla Niemc. był to pierw. obraz autenty. nędzy proletar: który się przemów. do wyobraź. szerszy niem. komunist. nie bar. obezna. z tym stan. rzeczy = a głów. pojęc. ekonomi: lub przewidyw. ekonomi. rozwoj. od któr. Engels już nie odstąp. jasno wyłożył. i przedstawił.

Zob. Mehring, I. 222 nast.

Poniew. Engels poprzed. z Marx. opracow. die heil. Famil: zerwan. z przyzwycz. neohegelist. było komplet.

15. 11. 99. 9

4

Marx.

W lut. 48 ukaz. się manif. Komunisty, jed. z ~~najważn~~ najważniejsz. i piękn. dokum. K. oniż. się stale. Ukaz. się równoczes. w przekł. na język: w niem. angielsk. francusk. duńsk. i polsk: tyl. parowbo. był obesz. w stronnict: którego wśród niej wyraż. swoj. przekon. i życzen; swoj. nienaw. i nadziej. W tym sam. mies. nas. tron Lud. Filip. i udow. się że prolet. francus: który z zaraz wszed górą w ruchu rewolu: pierwsz. odpowiedz. na wezwan: i przystąp. do urzeczywistn. progra: Była to oczywiś. iluz. bo faktycz. związ. międ. manifest: a proletar: francus. nie było, któr. zaczął stach. Graudt. podobny. jui porównan. z Marx. ale nie było naw. związ. międ. manif. a rewolu. luto. bo ta wywoła. zost. przez liberal. niezwykl. opozyc. w parlam. francus: nie przewidująca, że ~~do tej ruchu~~ przystąp. się cały prolet: i wkrót. ją zaleje. ~~Ale~~ jedna uzal. nie progra.

Ale prow. Stwierdz. ogłoszen. manif: i wnęcz. wybuchaj: rewolu. w całej Europ. z wyjąt. Rosji było więc: dziel. przyped. bo niebaw. pokaz. się, że rewolucyj. r. 48 na Kontynen. chodziło o cos innego: niż o popier: manifest. Komunisty z rewolucyjnego ruchu było podobny. albo czysto narodow. jak we Włoch. Węgrz. w Poznańsk; albo konstytucyj: jak w Austr. i Niemcz: nie zmieniła

to znaczen. manifest. który porost. przyswa. dla kat. zwcz. inter-
nacyonal: zamiar: w r. 64 a przez dziesięc. demokr. socyal. w
Niemcz. zmow. jest za najdokładniej. wyr. filozo. dziej: który
przeprowadzon. pozytyw. ze stwo. swoj. zadan. Należ. zat. dać
krótk. anali. dokum:

Histor. jego wstęp. taka: Zostawiwszy. obu przyja. w Bruxe.
filozofij: i spisaw. swoj. porachun. po wrażen. poprzedników: Rozwt-
wiciw. nie był on grub. mechanicz. lecz wpół. pozostawał: który
skrystalizo. się w komplet. materyaliz. zapożycz. z pewn. modyfi.
od Feuerb. Ale równocześ. zmowi. że swoj. stud. filozo. do
wyjaśnie. kwest. społecz. Engels był do niej dobrz. przygot.
bo gdy przyjech. do Brux. był już ogłosił (opracow. podcz. zimy 44/45)
książ. o położe. klasy robotn. w Angl: (Zob M: 3a)
Marx zaś zaj. się zbijan. Proudhona, z któr. miał. żył w
przyjaźn. stos. Ale gdy odebr. dzieło ~~przyst~~ La philos. de la misère z
prośb. o wyrażen. swojej opin: odpowiedz. przeznacz. pamflet. La
misère de la philos. - Réponse à la philos. de la misère de
M. Proudhon - który wyszła potem po niem: Das Elend der
Philos. 2e wyd. z przedmo. i przypisk. Engelsa w Stuttg. 92
zeszyt. był komplet. (Dietz)

[15.11.99]

10

Marx 4a

Obok filozof. któr. natchn. go także do wspomn. pamfle. przeciw Proud. obaj przyjaciel. załoz. związ. robotniczen. i wydaw. dla nich Deuts. Brüssel. Ztg, Marx niew. wydał. w któr. rozwij. swoj. pogląd. historyozof. Engels w tym samym duchu pisze. do Rhein. Jahrbücher a równocześ. utrzym. stosun. przyjaciel. z Allians. Komunist.

W r. 47 zosta. zaprosz. przez Alians Komunistów, założ przez emigr. niem. w Pary. aby do niej przystąp. Mar. i Eng. postawi. warun. aby wyrzekli się tajn. konspiratorst. a zam. tego podjęli się otwar. propag. międzynarodo. Udali się do Lond. 47 (najpierw Engels w lecie, potem obaj w jesieni tego roku), gdzie odbywał się tam kongr. międzyna. robot. i tam z polecen. robotn. ułożyli manifest komunisty. któr. ukaz. się w Lond. 48 w przededn. rewol. luto. paryz. która wypędzi. tron Lud. Filip. Analiz. dokum. poda. później # zob. 4b

jest niezg. bez natur. że okrzyk.: proletaryus. wszyst. kraj. połączcie się – został ogłosz. wtedy, tem większ. że wybuch. zaraz potem rewol. paryz. a za nią ... ruchy w inn. kraj. zdaw. się usprawiedl. wszystk. nadziej. Mar. i prolet. Manif. zost. przetłum. na wszyst. prawie języ. europ.

Marx zaraz po lut. żywo agit. w Brux. za co wypęd.

niem. w Lond. złożon. przew. z szeregu: niem. krawie. który zaraz porozumieli się z wielkich. skrajn. stronn. angiel. Chartyzm.

W Brux. Marx i Engels spotykali się z wielu emigrac. także polit. pod wodz. Lelewela – z któr. sympatyzo. we wspóln. demokr. ideach.

3 mar. udał się do Pary. na zaprosz. człon. rząd. tymczaso.

Ale niebaw. zaczę. się ruch. w Niemcz. Marx zjech. do
Kolon. gdz. z Engel. i Freiligr. ~~zakła~~ wydaj. Neue Rhein. Ztg
Dzienn. był świet. redago. a ~~miał~~ zawier. tak wiern. przedstaw.
wypadk. co nadt. się zdarz. tak genial. artyku. o położ.
ruchu, stronnic. i t.d. że dziś. wci. stan. za niezaprzecz.
źród. do hist. owy. czas. Progr. polit.: zjednoczo. w Niem;
odbud. Pol; ~~woj.~~ krucyat. przeciw z Rosyi – jedyn. ten dzien. dowodz. że
interes. robotn. nie dadz. się pogodz. z nieznacz. ani z żadn.
z panuj. w Niem. dynast.

Jest tyl. jed. spos. aby skró. bole krwaw. narodzin
now. towarz.: terroryzm – Zechcę.: gar. i podtrzym.
powstan. w Drez. i w inn. prowin. Wyw. aby zaprzest. płac.
podat. – Nurem. gdy rząd prus. odzysk. swą potęg.: Marx
wypędz. w maj. 49 – a gaze. ~~zamknię~~ upadła. Marx udał się do
Pary. ale i stamt. wypędz. schron. się do Lond. Jego przyj.
Engels zaraz zięd. w rad. pot. organ. należ. do powst. w Elberf.
powstań. Willicha = i Palatyn.; na kon. w badeńs. gdz. stan. jako adjud. dowódz.

15-11-99.

Marx 4b

Manif. Komunisty. (późniéj częst. wydaw. w Kom. w Stuttg. u Dietza -
Dzie. się z czter. rozd:

1° Bourgeois u. Proletarier

2° Proletarier u. Communisten

3° Socialist. u. communist. Literatur

4° Die Stellung der Kommunisten zu den verschied. oppositionellen Parteien.

Zob. Jäger str. 478 sq.

Mehring I. 269 sq.

Z czwarte. rozdz. wyjmuję następ. zdan:

W Niemcz. ile razy burżoa. robi rewolu: stronnict. Komunisty. wspól. z nią walcz. przeciw monarch. absolu., własno. feudal. i drobne. mieszczanst. (Kleinbürgerei) - To słowo. nic nie mówiąc anto. manif. Jäger p. 487

Ale Komuniści nie zapomi. ani na chwil. o wytwarzan. u robotni. jak najjaśniejsz. o ile to się da zrob: świadomo. że międz. burżoa. a proletaryą: istnieje nieprzyjazn. antago. żeby robotni. mogli zar. warun. społecz. i polityc. któr. są następ. panow. burżoa. obrócić jako tylez mieczów przeciw burżoa. aby po upad. klas reakcyjn. w Niem. zar. zacząć się wal. przeciw burżoa.

Słow. Komunis. popieraj. wszęd. każd. ruch rewolu. przeciw istn- 9.
stosunk. społecz. i polity. We wszystk. tych ruch. podnosz. jako
kwest. zasadni. ruchu kwest. własno. jakąkol. ona formę
przyjęta.

Komunis. wreszcie wszędz. pracuj nad zjednocz. i porozumien.
stronnic. demokrat. wszystk. kraj. Komunis. pogardz. ukrywaniem
swoich poglą. i zamiarz. Otwar. oświadcz. że cel ich tyl. moż.
zost. osiągnię. przez gwałtow. wywro. wielkiego dziś istniej. porządku
społeczn. Niech drżą klasy panuj. przed rewolu. komunist.
Komuniś. nic nie mają w niej do stracen. prócz swoich
kajdan. Mają świat do zyskanie ~~świat~~ Proletaryu. wszystk. krajów
połączcie się.

12

Marx 5

Po upad. powstan. on także wrócił do Angl. aby prowadz.
fabry. ojców t. w Manchester, która dopiero od r. 69 zlikwido.
wycofa. się z wszystk. inter. kup. aby żyć wyłącz. aż do śmier.
dla sprawy socyalisty. Z Manchest. wrót. ojciec dopiero
do Lond. gdzie rok kół. Mar. zebr. się dziś emigr. Ale
czasy staw. się dla więc. coraz trud. Ale nas komunist.
rozped. się wiecz. po proc. Kolońs. 12 list. 52 – czasop.
założ. w Hamb. 50 upad. już roku następ: – pamfl. przeciw
Napol: – der 18 Brumaire Louis Bonapartes – New York
r. 52 – Hamb. 85 (3e wyd.), nie miał wielk. powodz. – wszystk.
ogarnie. zwątpien. a Marx wyrzekł. się do czas. wielk.
agit. polity. zagrzeb. się w bibliot. British Museum
które zbier. mater. do swego dzieł. Das Kapital =
a wid. czas. później. Korespond. do New-York Tribune
od r. 51 aż do wybu. wojny secesyjn: to były utrzym. jeb.
i rodz: Koresp. dawa: obraz dokład. o położ. ekono. polit.
krajów europej. – [illegible] polemi. z Karol Vogt. = Herr Vogt – London

Wcześniej była praca już wspom.: Zur Kritik der polit. Oekonomie – Berlin – 59 = z niej, jak utrzym. Marx. dzięki korzys.

Lassalle

(wobec) podstaw. do niezwykł. rozgłos. – Główn. myśli tej broszur. weszły do 1° tomu das Kapit. który wyd. Marx. w r. 67 = ale był to pierw. tom tyl.: – drugi pozost. nieukońc. = Engels dopiero póź. po śmierc. aut. ogłos. tom II i to, co dało się zebr. w tom III = rozłoż. na dwie części; z któr. każda stanowi osobny tom spory

17-1-1900 13

Marx
a

Ostat. lata Marxa:

Po zniesien. zawiązł. „Internacyonał" w r. 72 = spodziew. się Marx że będz. mógł swobod. oddaw. się wykończ. swego wielk. dzieła: „das Kapital", któr. pierw. tom ukaz. się w r. 67 ~~ale nazwanie~~ nie zrob. wielk. wrażen. Dzieło. książ. dziś uchodz. skrewid. zost: potrzeb. i wywar. wpływ na literatu. ekonom: potrzeb. wiecej. lat a pierwsz. tom, pomij. uchodz. ukaz. i nie bard. jasn. terminolog. przedst. jedn. tę niedogod. że wyglad. dalsz. tomów w któr. miały być rozwiąz. wszy. kwest. paradox. pomniejsz. w pierw. Ale żaden tom. następ. nie był - czekano więc - wszyscy.

Pot. wszy nie sprzyja: głębsz. dyskus. zagadn. ekonomi.: bo ponieważ w tych. wypad. polity. i kościel: któr. zabier. cały uwag. dziennikar. Pogrom Austr: w 66 r. porażk. za sob. konsolid. półno-Niem. pod hegem. Prus a drugo. unifik: Włoch. Dwa te kraj. a nie mniej Austr. były wszyst. przedewszyst. zaw. przeobraż. polity. W Rzym. gotow. się do soboru: ponieważ. i cały wszyst. szczęśliw: dyskuto. nieomyl. papież; poszły: więc. echo. w Niemcz. w czas wojn. francus. niem. A świat wbotan. taki. wszyj był zapełn. organ. polity. nie wybieran. ~~[illegible]~~ książ. Romansy Kosmos. alb.

wienył. w Trondh. albo ~~[illegible]~~ w Bakunin olej zaś nie czerp. Marxe-
Weremu: niem. socyali: czyli prawdz. trudzi: Less: jak zobacz.
niebem. i spodzied. się uwierzaniła. swej. progr: od alkoj. perlen.
w zjedney. Niem. Który ~~[illegible]~~ Mar. w ekonomie. Nic tedy.
dziw. że zmar. mało mow. swoj. na księgi. oczy. teror. chod
socyalist. gaze: niem. zeser pagnid. gratd. verwar.

Marx był nas. prorow: ale polity. zwarc, pot. chorob. i
niemoc: dom: odbier. mu potrzeb. spokoj ducha do kontynuow.
olbrzym. stad. jako zob. zaktrest. ~~zdrow~~ Zegarek. jej ~~[illegible]~~ porwy. serwanko:
Musiał zimy spędz. w południo. Fran. lub w Algie; lat.
od r. 75 odbyw. kura. w Karlsbad: ale otoczo: zawr.
dozor. policyj: - zostano w Berli. gdz. odwied. brata swoj. żony -
Edgara v. Westphalen - zanied. był do podró. Pot. zaraz.
mu chorow. żon.. która nigd. nie była bard. tęga - a gdy
umr. 2 grud. 81 - odrekł z głębok. wzruszen: ja także umarł:
To utracić wielolet. towarzysz. którą kocha. niezmien.
nie mogło się już zebl. do wzrog: - chorow. miał dopier. 63
lat. Ale zrob. jeszcz. jedno wielod. wysiłe: żeb. dokoń.
i wysuch. na odzysk. sił - tak się tudz. - do Francyi;
i stamtąd do Algie:

t orytyw. Voltair'a i Rous'a
i był komplet. niedoszer. w
księż. 18 stul. Matka była
żydówk. holenders = i wyrosł.
się Pressburg, od żyd. węgier.
który w 17 wie. przesiedli:
się do Hollan. Ród ten liczył
kiłka znakomi. osób:
matka do śmier. lepiej
mówi. po holend. niż po
niem.

Który był minist. prusk. w
r. 48, ożeni. z córk: jeszcze
Florencourt, który był
socyalist. Arcii.
Rodzina Westphalen'ów
po kądzie. była spokrewnio
z rodem książęc. Argyll'ów
w Szko = stary Westphalen
ojciec minis. i ojciec pani
Marxowej znakomi. znał dzieło
przyjęł: Szekspira - po grecku
Homera - tak jak stary
Marx, ojciec ~~Komunisty~~ +

~~Marx~~ 6

17.1.1900

Ostat. lat. Marxa -

uwiół jed. bardziej schorow. - ona dut. stan. nie wyjech. Jesień i zim.: r. 82/83 przepęd. w łagod. klim. wysp. Wight = ale 8 stycz. 83 um. jeg. najstar.: z ~~pozost. mu~~ trzech: cór: Jenny która po upadk. Komuny poślubi.: Longuet'a, który wy. z nim do Anglii - druga cór. wysz. za Lafargue'a socyalisty, trzecia najmłod.: styczn. Eleanor pielęgno. ojca =

Śmierć pani Longuet była dla niego ciosem strasznym: już 14 marc. 83 um. po krót. chorob.: =

Jego najmłod. cór.: styczn. Eleanor - która po śmierc. ojca: prowadzi: propag. socyalisty. zajęła się uporządko. pozost. po ojcu liter. spuścizn. a pisząc do dzienn. angiel. kilka artyk.: um.: wiosn. - tragicz. 31 marc. 98 = ur. 56 miała lat 42 =

zob. artyk. wspom. Liebknechta w Sozialist. Monatsh. z r. 98 - zeszyt maja = porzuc. przez Edw. Aveling'a - materyalis. wyznaw. (był pogrzeb: nad. Bradlaugh'a = Sprawc. tego niewiern. zakoń. życ. dobrowol. kil. miesię. później = zmarnowan. majątk. zapisan. Eleanor przez Engelsa na cel. socyalist. europej.:

Liebknecht, Karl Marx zum Gedächtnis. Ein Lebensabriss u. Erinnerungen - Nürnb. 96.

Zwykł. histor. nie wspomin. o siostr. Marii - bo ta nie należ.
do histo: ale dla nas pamięć ich cenna - szczeg. Teresa przedwczes-
nej dnia/zmarłej w Baden-Baden gdzie miała ~~gabinet~~ czytel.
i metod [illegible]: jak. zwykł. otwieramy się w zwrot. kapitał.
Zygm. Krasiń. w swoj. przyjeźd. tam dla kuracji i dla spotkan.
się z w. X. Stefan. Badeń. z któr. Zyg. go dzieło przyjaź.
przez pamięć ojca - ona, która odziedz.: zresztą = z domu
Beauharnais = córka jener. gdy jener. był pułkow.
na czele dywiz. i Napo = stąd przyjaź. którą przenios.
na syna = Zyg. Kr: odwied. owe siostr: i trzymał [illegible]
gorąco = one. oczywiście. na szczęście : = one tak. ceniły
jego pism: ich pośr. założył. hotelik, w któr. stał.
mieszkał aby nie obst. się w obc. życiu =

31.1.00.

15

O teor. Marx'a i zastosow. jej do prakty. zwob. bar. cenne, choć dla uczniów Marx. nie bar. miłe uwagi

Marx

Bernstein, die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie - Stuttg. 99 Dietz

Są to wrażenia: pogląd. któr. wytoł. w liś. do Kongr. socyal. demokr. w Stuttg. odbyt. r. 98 =

Z in. punkt. widzen., taksi. żyjące. krytyka. teor. Marx.

Weisengrün, das Ende des Marxismus Leipz. 99 =

Należ. taksi. uwzględn.

v. Wenkstern, Marx - Leipz. 96 - Duncker-Humblot.

Barth, die Philos. der Gesch. als Soziologie - Bd. I

Leipz. 97 Reisland =

uwzg. historyozof. Marx: die ökono. Geschichtsauffass.

myślne nazyw. sie der histor. Materialismus =

Menger, das Recht auf den vollen Arbeitsertrag -

Stuttg. 91 = Cotta =

Jul. Wolf, Sozialismus u. Kapitalist. Gesellschaftsord.

Stuttg. 92 = Cotta =

Stamler, Wirthschaft u. Recht nach der materialist. Geschichtsauffassung. Eine sozialpolit. Untersuch. Leipz. 96 Veit.

Das Recht auf Arbeit, von Dr Singer. Jena 95

Demokracya socyalna

Lassalle

Lassalle przyj. zaprosz.: Komitetu, który organizo. związ. robot.
Towarz.-ośw. podówcz. dwie part.: jedna stroniąca od polityki
a zwłaszcz.: popier. Ligi dla robotn.: w ich ośw. doskonal. się umyst.
i moraln.; druga, mniejsz. radząca połącz. się z part. postępo-
wą. L. żąda. przedewszyst. utworz. part. samodziel., która
powinna wywal. rob. prawo głosow. powszech. aby wejść do parlam.
i tam domag. się pomo. państwa dla swoich celów. Łącze-
nie się robotn. w asocyac.: było wskazan. ale tym asocyac. nie
rokow. L. żąda. pomoc. gdyż. nie poddaw. się pod zbawienną opiek.
państ. Mieli na razie robotn. utworz. jed. wielki związ.
silnie zorganizo. a zjednoczyw. swoj. siły, rozpocz. agitac. na
rzecz: głoso. powszechn.

Komit. przyj. dobr. projekt L. ale wszyst. częśc robotn.
zapis. już do niezliczon. stowarzysz.: wzajem. został. się (Arbei-
terbildungsvereine) była przeciw. i nazyw. L. reakcyon.: awan-
turnik.: i obrzuca. błot. jego życ. domo.
Tyl. w Lips. Hamb. i nad Ren.: oświadczo. się za nim - ogrom.
wszyst. stowarzysz. robotn. wystąp. przeciw niemu

Lassalle

Wspom. że na podsta.
statyst. dowod. w swoj.
Antwortschreib: że
na 1000 mieszk. w Prus.
(w r. 50) 750 miało
mniej od 100 tal.: a
107 ~~[illegible]~~ tylko od 100-200 tal.:
czyli 890 t.j. blisko $\frac{9}{10}$
jest w zupeł. nędzy lub w
położ. prawie nędzn. a
z pozost. 110 znowu 73
dusi się w dochod.
od 200-400 tal.
tylko 32 ma od 400-1000
a tyl. 5 po nad 1000 -

A położ. to jeszcze pogorszo.
przez to, że wszystk. podat.
bezpośred. - jakie 70% spada
na klasę niezamo.:
Kończ.: Do was, do nie-
zamożn. i cierpiących pań-
stwo należy, nie do nas, do
stanu wyższych, bo wy jesteście
państwo+. Jeśli zapyt.: co to
państwo, wielka liczba lepiej
was pomoży niż grube książki.+

+ Państwo wy jesteście; państwo nie jest niczem inn. tyl. wielk. stowarzy. biedn. ludzi

Delegaci robotnik. zebrali się w Frankf. nad M. dla wybrania uchwał.
co i których: L. mówił dnia 17 i 19 maja: Były to dni pamiętne
bo chodzi o to, czy robotn. mają występ. jako partia polityczna w
ciem. polityki. czy nadal jej ogon; a pod. chodzi o dyktat.
nad tym now. ruch. To było urzeczywist. pragn. L. Na pierw.
zebr. part. przeciw. niej. przemawi. zwłaszcza w kwest. do organ.
zab. - ścisł. - pieniąż.: nie pomogły robotn. fabry. kandydaci
nie chcieli nic o nich słyszeć. podburzan. przez fabrykant.
Ale dwa dni później 29 maja: L był górą - zebr. się dużo prolet.
z miejsk. i tyle powt. swoje wywo.: Zawiąz. stowarzy.:
a według. pod. zost. L pierw. jego prezes:

a) Mowa w Soling. i telegr. do Bism: Zob. moja rozpr. p. 26-27.
b) Stosunki z Bism - Rozpr. 19 - 21 =
c) Ogól. stowarzysz. niem. robotn. założ. pod kon. maja w Lip. 63 Roz. 29
d) Herr Bastiat - Schulze von Delitzsch der Ökono.
Julian od. Capital u. Arbeit. Berlin 64 =
e) Śmierć Lassalla =
f) prawd. losy stowarzysz.

Demokracya socyalna
i podobne ruchy społeczne

Zob. także Die Anfänge d. Arbeiterbewegung
v. Heinr. Oberwinder – Zukunft no 46
= 14 Aug. 97.

Mein Austritt aus d. Socialdemokratie
v. Max Lorenz. Zukunft n. 6 = 7 Nov. 96

Der Parteitag d. Socialdemokratie
von Herkner – Zukunft n. 7 = 16 Nov. 95

Demokr. socyal.

Po rozbi. Internacyon. na Kongr. w Hadze 1872 punkt ciężk. ruch. socyalisty. przeniósł się do Niem.

Już w 64 był tam punkt. siln. sekc. Internacyo.: obok związk. robotn. niem. założ. przez Lass. jeszcze przed napisan. (adresu) [illegible] inauguracyj. wyjd. Marx. do Niem. swego zaufan. uczn. Wilh. Liebknechta, który dot. jest jedn. z patryarch. socyal. demokr. w Niem.

Ur. 26 w Giessen, nie pocho. z klasy robotn. lecz z famil. urzędn. ukończ. stud. uniw. pot. brał udz. w ruch. 48 r. na stanow. zwolen. konspiratorsk. kółk. i zrobi. się odłęd. polity. [illegible] w parla. niem. Po r. 48 wypęd. z ojczy. przeby. w Lond. z Marx. i Eng. – wted. podziw. Disraeli: że symp. dla spraw. socyalist. a zw. jego przeby. rom. Sybil (obraz nędz. z czas. chartyzmu) = Disr. wted. uzn.: że państ. ma tyl. jed. obowiąz.: zabezpiecz. dobrob. mas – nic [illegible] liber. [illegible] o zjednocz. prolet. z tronu pod rząd. monarch. ludow. O tem [illegible] Bism. który obj.: teke przez ministr. w wrześ. 62 – Wted. Liebk. wrócił do Niem. założ. z pomoc. Brassem Nordd. Allg. Ztg. ku zwalcz.: Bonapartyzm za grani. kraju a liberal. wewnątrz. wew. Zdaje się do [illegible]. Ale Brass przeszed. [illegible] rew. republik.

jak Loth. Bucher i tyl. inn. w służb. Bism. a dzienn. swój zamien. w org. półurzęd. prus. Bism. chciał także kup. Liebk. i propono. aby pisyw. dal. w dzien. socyalisty. Ale Liebk. który dof. wówczas się na tę propoz. zerw. wszystk. stosun. z dzienni. i dzien. przyszłość. Wypędz. z Berl. przenos. się do Saxo. gdz. ponow. pod Beust. wielk. wzdrażni. przeciw Prus. Wypędzo. z Saxon. przez Prus. po wojn. prusk. austr. wrócił do Berl.: odsiedz. więz. pot. osiad. w Lip. i otrzym. mand. w parl. rzesz. niem. półno. (Norddeut. Bund)

Spotkaw. się z Aug. Beblem (ur. 40 r.), młod. czelad. syn. podofi. prusk., któr. zraz. był liber. i zwyk. demokr. idei. w 63 przez czytan. broszur Lass. zost. socyali. a przez Liebk. pozysk. zost. dla idei Marx. Młod. Beb. gdy Lieb. go pozn. miał już wiel. wpływ. na robotn. saxoń. wyznaw. swoj. i godno. prezes. [illegible] komite. wszystk. robotn. niem.

Beb. był nieoszczęs. aposto. i pomocni. dla Lieb. Wszedł raz. z nim w 67 do parla. rzesz. półno. niem. gdz. występ. przeciw polity. Bism. a mało bawił się w socyali.

21 6a

Ale ten więc. pracow. ze perlen. Były już bar. rozwinię. związ. rzemieśl. (Gewerkvereine), pozyski. wołdny. teor. Schulz-Delitzsch a wyzwoleniem. gen. Gewerkvereine. Demokr. socyal.

a sposob. radykal. postęp. Lass. mało się niemi zajmo. i prow. zedz. nie miał na nich wpływ. Beb. na zebrz. wielk. w Norymb. 68 r. naklon. wielka część ich stronni. - oko. 14000 do związ. się w nową partyą roboczą - t. z. socyalno-demokr. - Ta partyą: pod tyt: die ehrlichen aby odróżn. się od Lassalleanów, ponieważ. o rząd. i jurgielt prusk. (...) osobno aż do 75, mając głów. podst. w Saxon: podcz. gdy temi więc. rekrutow. się z Niem. półno.

Marx wted. wresz. ogło. I tom „Kapitału" w który. wyrze. się Lass.

Wojna francus.-niem. dała Liebk. i Beb. sposob. do okazan. swoich sympat. francu: nie chcie. wotow. za pożyczk. woj. a później protesto. przeciw anex. Alzac. i Lotar. Tak samo, jak Marx - przyj. Kom. - der Bürgerkr. in Frankr. =

Obaj zost. ukar. na dwa lat. forte.

Przy pierw. wybor. w 71 do now. parlam. oba stronnic. otrzym. 125000 głos. ale ich wzrost ciąg. przybier. bo pierw. następ. woj. były wyzwol. spekul: W Prus. w ciąg. kil. miesię. związ. się 687 tow. akcyjn. - wynik: potem zaloty: ciąg. tłumy ich

głosow. powszech. rozbudz. ogrom. inter. warstw niższ.

Polit. Gründer u. die Corruption in Deutschl. Leip. 77

Die deut. Sozialdemokratie Brem. 79.

do wielk. miast – nastap. Krach 9 maj 73 we Wied.

Rud. Meyer – oskarz. Bism. i Bleichrödera – „naród niem. nie okaz. się godz. wielk. przeznacz. do któr. zdaw. się być powołan. w 66 i 70 r.

Fr. Mehring mówi – socyal. ze stron. odwrot. powodz. narodo.

Zacz. się pot. wojna Kościeła – Kulturk. – skutk. czeg. była wodny. na korzy. socyal. demo. ciąg. rośle

Podcz. gdy kand. z dwóch strona. (Lass. i Liebk.-Beb. z Eisenachczyk) bez. jak. 8– 10.000 – raz. nycz. 20000 członk. padło na ich kandyd. przeszło 330.000 głos. – to bez. pomocy. głosy że nie poznał: przyp: owych dwóch pert. bez potęp. polityki rząd.

Liebk: jesteśmy barometr. któr. pokazują nienkontento. powod. Bism. nie stara. oskarz. swoich ziomk. o nienkontent. ono miało głębo. przyczyn. korze: ... podat; ... jeżeli wojsko; drożyz. lub. ptere urzęd. i t. d.

Na tem tle ogóln. nienkontentow. odb. się Kongr. robotni. ~~socyal~~ w Gotha 75 r. na któr. 9000 zwolenn. Marx. i 15000 Lassall. zlało się w jedno stronnic. które odt. nazyw. się socyal. demokr.

VI

Demokr. socyal.

Progr. gotajski (75 r.), jest przeważ. natchnio. myśl. Mar. ale robi pewn. ustępst. tradycj. Lass. któr. jemu były zbyt żyw. Przez 20 lat progr. ten wystar. dla zjednocz. now. part. Zwiędn. się jednak wszystk. po trosze i cokol. kolektywiz. (i radykaliz. ale dwi. żądań prakty. możeb. do osiągn.: np. wolność stowarzysz. się, dzień robocz. norm., ochrona w ...; ograniczen. pracy kobiet i dzieci. i t. d. Odtąd demokr. socyal. ustęp. na drog. reform społecz. dąży się przeprow. za pomoc. urzęd. parlam.: - robi się prakty. i oportunisty. Używ. tylk. środ. legal.

Wypow. to Liebk. w 77 w Gandaw. na t. zw. Kongr. świato. gdz. doszł. wskrzes. dawn. internacyon. i pojedn. Bakunist. z Marxist. = „Wielk. stronnict. polity. nie może postęp. się propagan. gratis. Które zalec. anarchi. - my otwar. wśród bied. dla zdoby. uprzed. opin. publi. rod. władzy. - Na to oświadczy autonomiści (James Guillaume) i anarchi. że nie mogą żąd. pozyt. dla swej opin.: z woln. akcyi polity. = i wystąp. Kongr. się rozwiedł a ostat. próba wskrzes. Internacyo. wedł. dawn. myśl nie udała się. —

Partya socyalno-demokr. niem. coraz silniej ustal. się i zaznacz. w oob. społecz. o świat wytłacz. zakresu. literat. kasach, polity. i t. d. Na około part. skupia się 2 wielk. ochów czy skor. pora. rzemieśln. i przemysł. = 50.000 ołtarz. - oprócz tego liczne związ. spiedacy. konsumpc. gimn. i t. d.

Wynik. - tej społeczności. organi. były świet. wybo. w 77 było głos. blisk. 500.000 - wzrost od poprzed. wyboru (przed 3 laty odbyt.) wyno. 140000 gł. Było 12 deput. wybran. stronnict. zajmo. 4e miej. w parl.

Ale atent. Hoedla i Nobilinga w 78 w krótk. odstęp. (11 maj - 2 czer.) dały Bism. pozad. sposob. do reakcyi. Prawo przeciw socyal. wprowad. w życie 21 paźd. 78 r. nie napotyk. żadn. opor. a uniemożli. legal. istn. sprawow. ich organiz. Z dniem rozstrzygn. komit. centr. i 370 kółkach. związ. oborow. się rozwiąz. w przededn. wprowadz. sprawa Wiel. publi. przest. wycho: Rząd potem rozwiąz. jeszcze przeszło 210 stowarzy. i przeszło 200 dzienn. zawies.

Prawo było wykonywa. przez 12 lat i ~~obrzy~~ i niektór okręg. w nieust. stan. oblęż. Wiel. socyal. posłło na wygnan. inni byli internow. i zgromad. niszcz. zebran.

Demokr. socyal.

Wszystk. te środ-represyj- okaz. się bezsilne. wobec socyaliz.
Ich pełnomocni. odbyw. swoi. Kongr. ze granic. Niem. – n.p. w
Kopenhad; i w Sanct Gallen a podcz. wybor. 87 r. zdob. 311.961
głos; na ich kandyd. – 12 deput. weszło zn. do parlam. Obrywa.
tyrcz. Bism. potrafi. in tyl. odebr. 125.000 głos.

Równocześ. Bism. przeprowadz. w parlam. od 83–89 szereg
praw na korzy. klassy robotn.: 1° zabezpiecz. na wyp. choro; 2°
zabezpiecz. od wypadk. nieszcz. 3° od staro. i niezdolno. do pra: roboty
Te praw. nikog. nie zadowal., są niewątpli. wielk. rzecz. dla państ.
i dla chlebodawc. a były przez robotn. uważ. tyl. za zdw. wzg.
że mają racy. w swoich żąd. Nie. do przypom. deputow. socyal.
Wogól. socyaliz. państw-orzeczn. charakte. i plan. Bism.
prowad. do niewo. wszystk. Równocześ. wzmag. się podat. pośred.
dla protekcyjz.; przem. płacon. wielk. własności. za wyroby onkr. i t.d.
dla na przyjęć zboż. i tworzą obir. i t.d. na co sług. narzeka.
masy a Kongr. gazet. socyalisty, Dowodz. sługa. że cała
te polity. finanso. i cłowa wychod. na korzy. jedn. klassy
wielk. własności.–

Obok tego wład wielk. powściągliw. przywódz. w mow. i w dzien.; wyklucz. nieberp. anarchis. jak Mosta, Hasselmanna; wypiera. się wielk. udzia. w komplo. Niederwalda (83) i wszelk. krok. nielegal. Stanowi. to czyst. wzrastan. głos. socyalisty. w 84 r. wszyst. 550.000 głos. i 25 depu.

w 87 r. 763.120 „ [x])

nareszc. w 90 „ 1.341.587 „ [xx]) 35 „

było to w krót. po odrzu. ustaw. wyjątk. w kwest. robocz. Wzrost głos. socyalist. w ciąg. 3 lat wynos. pół milion. Co do liczb. głos. ich part. zajm. pierw. miejs. w Niemcz. Mówi. z dum.: świat do nas należ.

Ten tryum. tłum. się po częś.: wspomnian. głęboki wśród wszystk. warst. społecz. a głównie katoli. i zem. liberał. ale także znalaz. ~~przyczyn~~. ludno. w miast. wielk. W 40 r. Niem. były przeważn. kraj. rolnicz.; ter. importu zboż. W ostat. lat. które poprzedz. wybory do parlam. z r. 90 ludno. Berlina wzros.: o 257.198 mieszk. Lips. o 64.000 Hambur. „ o 264.740 „ Monach. o 72.000

[x] z powod. powiększ. armii i ~~przyg~~ . o woj. z Fran.

[xx]) t.j. 5a część wszys. głos. oddan.

w 93 = 1.786.738. Centr. miało tyl. głosów oddan. 1468.501 = deput. 46 =

w r. 94 gaz. 76 (37 codz.)
1 naukow (3 razy na tydz.)
2 humoryst. i dla robot.
65 tygodn. =

Demokr. soczyal.

Iwi dziś. ludn. miast przewyż. ludn. wiejs. co w stosun. geogr. niem. jest objaw. niezdrow. Ludn. te wszystkie przechod. do obo. soczyalisty. dla powod. dem. wyborow.

Dziś. soczyaliz. panuj. już w 36 miast. wszystk. Niem. W Berli. większo. rady miej. skła. się z soczyali. Wszystk. te mias. wybier. albo deputo. soczyali. alb. niebaw. ich przepuw. Naw. w miast. wiejsk. katol. przedw. soczyali: Monach. posyła ich dwich do parlam; Mogun. jedn. W Kolo: katol. deput. przewod. mała większo. Przy wybor. rzgo mieli soczyali. już 20000 głos. wszy.: od katol. chociaż. ci liczą 106 deput. a tamci tyl. przeszło. 35. –

Sami jedn. przywódz. soczyaliz. wied. dobrz. że ich part. jest dale. od wszystkich. stanow. Nap<ins>rzód</ins> miast. demokr. zna<ins>mi</ins> głosu. który bynajm. nie przyjm. ich progr. Pot. wszystk. niezakontento polity. skupiaj. się na około rzeczyw. parti soczyal. demokr. która bynajm. nie jest jednolit. jak stronnict. katoli. Potem uformow. się siln. stronnict. Volksparte , głown. z chłop. który bynajm. nie pochwal. kolektywizmu. –

Deputo. Singer oblicz. czyst. socyalist. na 3 milio. dusz z wiącz. kob. dzieci i wszystk. nie mają głos. przy wybor. Wtedy cesar. niem. miało 45 milion. ludzi = zat. liczb. ~~członk~~ socyalisty wodzi i adheren. ~~wynosiła~~ się mniej więc. liczb. Polak. z tej atoli różni. wzia że Pol. zied. w kil. prow. zwarte. masę; gdy i opiek. się geografi. o kraj. polsk. któr. im dzij. od cesar. do cesar. pomoc ducho. i materyj.: gdy prawie ludzi. każdej. rząd. socyalisty. jest wspomo. po cał. Niem. a z zagrani. nie ma wszelk. pomo. now. prenko. w względu. roboty. ces. i polsk. któr. nie zaw. z niemi sympatyzu.

Tabl. i to oblicz. wynosi. że w r. 90 posł. niem. liczy. 10 milion. elekto. (na 45 milio. ludzi); z nich 9/10 znajd. się w bard. lich. położ. materyal. Gdyby sympat. socyalist. były w klas. niż. tak ~~rozpowszech.~~ jakby sądz. nas. po setk. dzienni. i t. d. to powinno były otrzyma. nie 1.341.000 głos. lecz jak. 4 lub 5 milio.; a że 9 milio. elekt. (bied.) (prócz t. ~~z~~ kobiet. i dzieci. jak. 36 milio. ~~człon~~ liczb. adherent. socyali. nie prze. 3 milion. wynosić lecz 10 razy mniej.

Demokr.-sozyal.

Dla teg. przyjedź. sozyali. w Nien. nie przeszadz. wielko swoit poród.. Massa ich zwolenni. sklad. się z dobr. bedz. zaleza. od swoit chlebodaw. Ci ktoś. prowadz. te massy, należ. sami po części do klass zamoż. lub bogat. Sänger deput. bogat. kup. żydow: Hasenclever. Któr. już wcześ. był garbarz. - pot. zost. poeta. i pisa. romans. Deutler architekt nadwor. wielk. ks. Szweryn któr. dzi. rob. dla robotni. wycofa. się z życ. polity. Liebknecht podstaw. się i tradycy. należ. do dawn. epo: rewolu: która hołdow. wolno. im. zasad. - stąd ma owar trad. stanowis. Bebel jest teraz ref. domu Fesleich u. Bebel w Lips. któr. wyrab. guzi. metalo. klamki zasuwki i t.p. Dzi. sztab skła. się z pewn. ilości dziennikarz. Najpoz. tuziny: fabryk. cygar, mechanik. właścicie. dobr. hoteli i restaur. Ponad. młod. uczon. i stud. Ogrom. większo. inteligen. niem. i lud. zamożn. jest im przeciw. nie dla teg. żeb. nie miał. współcz. z położ. klas robot. lecz że progr. wszędow. party. żąda zniesien. dziedzic. monarch. i wszystk. przywile. Wszys. wszyst. katoli. i protest. są im przeciw. wszys. chłopi. Wreszcie wszys. którz. kochaj. narod. niem. i jakiekolwiek narodu: bo wszyst.

te ideały histor. mają być przeszło. a nie jakieś nowe stano nowy, któr. nas. wsk. socyali. wydaj. się w gran. być utop. niewykonal.

W 90 r. zwoł. ces. Wilh. II Kongr. międzynaro. w Berlinie który był przedstaw. B rząd. Ta polity. wywoł. entuzy. wśród robotn. a niepodob. się Bism. który dot. uważ. socyalis. za niepraw. powód. — Hambur. Nacher. Nareszcie Wilh. II cesar. robotn.; bezrob. w Alzac. zaczyn. się od okrzy. niech żyj. ces = to wszyst. spełz. na nicz — wobec. wiel. nadziei. nas. Bismarcko. a uczuł. ich niezaspok. — zaczęt. ces. wracaj. swoj. budz. wszystko.

Tymczas. Bism. wyda. ustawę lub raz. niedawno praw wyjątko. przeciw socyalist. Tymczas. ostrzeż. wracaj. wygnań. i śpiew. des Weberlied — wszyst. to socyal. wszyst.: ustęp. ale stało się to, co każd. rozum. polit. przewidyw. że właśn. socyalisty. w Niemcz. po zniesien. ustaw wyjątk. i powiększ. się liczb. deputow. w parlam. zetrzeć się i obraz tam wielk. właśc. podobn. wielk. wzdrygań.

Karz. nieb. się rozprosz.: ces. oświad. stanow. że demokr. socyal. jest więcej ostrzeż.: i jego przemó. do rekrut. nie były bard. taktow.

9

Demokr. socyal.

Już 14 paźd. (90 r.) zwoła. Kongr. do Halli – W ciągu 12 lat represyi odgryw. deputow.: rolę wyjątko.: oni byli [illegible] Kongr. z wszystk. prerogat. mimo, mogli się znos. ze sob. swobod. i byli niejako wyłącz. reprezent. urzędow. part. To im nadaw. jakąś władz. ~~dy~~eograniczo. Na Kongr. w Halli zebr. się 413 deleg.; trwał. 1 tydz. a po ~~z~~załatwie. sprawozd. i rachun. z ubiegł. roku przystąpio. do reorgani. Zachow. dem. ~~ut~~ i wypróbo. centrali. i jeszcze ją wzmocnio. Ponieważ poszczegól. sekcy. nie mogą mieć wspólną dyrektorya. przeto władz. jest w ręk. rozm. Kongr. który zbiera. się z delega. Tylko wszęd. każd. obwód wybor. po 3 wysył; jeśli tam wszyscy są stroni. socyal. demokr. Oprócz tych należ. do Kongr. wszyscy deputowa.: parlam. i Komit. Zarządzaj. Ten wybier. przez Kongr. składa się z 12 członk. ~~(5 do expedy.; 7 kontroler.)~~, ~~oprócz tego~~ t.j. 2 prezesów, 2 sekreta.; kasyer i 7 kontrol.: Ponieważ bezpośred. ten Komit. nie może znosić się z lokaln. sekcya.: przeto każda z nich wyzna.: ku temu pewn. męż. zaufan. Komitet zwołuj. Kongr. składa. rachun. przygotow. budż. wydat.; robi sprawozd. ze

swoich czynno; naczelna ~~[illegible]~~ cenzura nad dzienn. Członko. pokierują. rzemi.
które jedn. nie ma mieć cechy persyi niewolni. wedł. uwagi Singera
Liebknecht nie jest w Komite. lecz doradz. part. i redakto. głów.
dzienni. urzędow. Vorwärts. Wykony. nad nią cenzu. dosyć ostr.
nie dopuszczaj. ~~zwierzenie~~ artyk. anarchisty. Komit. zcent. naby.
po woli wszystk. dzienn. swój. part. acz. prywat. nie wyciąg.
stąd zysk. W ten spos. dziennikars. zamien. się w instytu.
urzędow. Tego nowoż. państ. socyalisty. Jest około 100 dzienni.
polity. lub facho: pod. ~~początk~~ uwoni: Neue Zeit – dzienni. illustra
satyryczno-komi
dzienn. dozorcy. i t. d. – liczb. abonen. 600.000 = Prenumera. dzienni.
berlińs. wszystk. na prowin. za darmo dla bied. stowarzy

Usprawiedliw. pod. deputow. swojej polity. parlam. i
oświadczy. że i na dal będ. na spokojn. wszystki. sytuacj. polity.
bez wciągan. się do gwałt. i bez demonstracyj. mów, obrazaj.
miękko. ~~zwierzaj.~~ w parlam. Oświadczy. się przeciw. także
bezrobio. a karze. wszystk. sprzeciw. się po propagand. spokojn. idei socyalisty ~~pod. Liebkn.~~

Ta propag. spokojn. ma powodzen. w miast. ale nie traf. do
chłop.. Liebknechta mowa, który przeżer najpierw. swyqw. powagi u
swoich, bard. ponowej. Progr. partyi, tak mówił, wymag. koniecz.

Liebknecht
o chłopstwie

4 Demokr. Socyal:

Liebknecht o chłopstwie

wyzyskania: chłop. wogół. wszystk. nad. wielk. właściciel. grunt. Ale
chłopi nie chcą o tem słyszeć. bo chcą pozost. właścicie. choćia ich
własno. dla zadłuż. wielk. jest najwięk. tyl. pozor. Gotowi za ~~brońić~~
swojej grunt. zaciek. i fanaty. Stąd w tem tendro. nasz. part.
bo może. rewolu. zrob. bez chłop. ale rewolu. bez nich nie trwaj. Nie może.
ich wyzyskan. bo byłab. wojn. domo; trzeba więc postępo. ostrożn.
Nie należ. ich przeraż. mów. że nie ma Bog. że nie będz. małżeń.
że nie będz. majątk. prywat. Należ. ich tyl. oświecać o niemożli.
ich położe. mater. i dow. do zrozum. że ono jest rozpaczli.
Gdy długi hipoteczn. ich zjedz; przeno. się sami do rzeszy proletar.
Postanow. założ. dziennik dla chłop. i przeznacz. im. jego
nie do tendo. miejsk.; spodziew. się po tem wielk. rezul., zwłasz.
dużo głos. przy wybor. do parl: i cenn. wzg. stronni. w armii.
Agita. ta powin. być prowadz. ogledn.; spokojn. postęp; taktyk.
komit. dyrygując. powin. być wzor, od niej nie wolno odstępo.
Przeciw tej taktyk. występo. stronnict. „młodych" pod wodz.
Schippla deputo. i dr Bruno Wille – wydaw. im się niewłaść.
i niestosow.; domag. się akcyji energiczniej; agita. i t. d.
Kongr. ogrom. większo. oświadcz. się za polity. Liebk. i Beb. i Sing.

Na kongr. w Halli odby. się rekonstytu. partyi po 12 let. represj; na kongr. w Erfur. przyj. now. progr. Co do zas. stano. zupeł. zgod. Ten któr. przyj. z pomięd. kil: jest napis. w duch. czysto marxowsk. i tem różn. się od progr. ~~gotejs~~ gotajs. któr. przyj. się od r. 75.

Progr. erfurdzki jest piąt. od r. 63 i prawdop. nie jest ostat. w dzied. wielk. tendenc. aby zacl. dla part. formuł. zupeł. jasn. Ten ostat. progr. jest zupełn. duchu Marxist. W wielk. zal. czasi: wszyst. było przytr. cienio: był tam jasn. poraz Lass: z jeg. hasł: robotni. co kamien. węgiel. na któr. się powin. ~~wyst~~ budow. kośc. teraźniejszo: ale jego z prawo żelazne i jego stworzen. kooperacyj: zakład. z pomo. pańs. zniknę. z progr. Na głów. miej. był biust Marxa z podpi: proletarjo: wszyst. kraj. połącz. się. =

Progr. erfurdzki składa się z dwóch części: ogólnej (cz. teoret.) i szczeg. cz. prakty. — Demokr. socjalis.

W pierwsz. cz. streszczo. głów. zasad. Marx. wyłożo. już to w jego manif. komunist. już to w jeg. dziele: „O kapitale" — Społeczeń. rozpada się coraz więcej na wyzyskiwaczy i wyzyskiwan.; skutk. rozwoj. wielk. przemy. i monopo.: narzę. i środk. produkcyj.; dzierżo. przez tych, któ. nie pracują; skutk. czego ~~[illegible]~~ wzrost. proletaryzacji mas, rośnie rezerw. przemysło., wzmagaj. się przesilen., anarch. w produk. i t. d.

Wszyst. to są frazes: wyjęt. ze słowni. Marx.

Po krytyc. tego co jest, zapowi. lekarst.: a) wywłaszczenie właścicieli; b) zamia. majątk. prywat. w majątk. kolekty. c) przedewszystk. ~~[illegible]~~ powszech. ziem. cała przejść na własno. społeczeń.

Tego w szcz. zgadzało. żąd. Henry George.

Oczywiś. uczytać: raz była powsz. przejść na kon.: jakiemi środk. zostan. dokon. wywłaszczenie prywat. na rzecz społeczeń.? Jaki będz. ustrój nowy społeczny. Co do tych kwest. nowy progr. bez wstrzemięźli. Progr. gotajs.: stanow.: że wszys. będą właściceli pracow. a każd. będz. miał rów. praw. zabier. z owoc. pracy wspól. czego ~~co wyda się stosown do~~ potrzeb. na zaspokoj. potrzeb wszystk.

9 Ale progr. erfur. nic nie stano. ani o rozkła. pracy wspól. ani o rozdzielen. owoc. pracy. Nie orzekł. się, czy czas pracy będz. ten sam dla wszystk. ani czy każd. dost. równ. część owoc. pra. Mówi tyl: że praw. i obow. wszystk. będą równ. bez różni. płci ani pochodz. Oświad. uczw. że w tak. szczeg. nie moż. się orzec. bo te będ. zależ. od rozwoj. ekonomi. i form przejścio. które poprzedz. organiz. ostatecz. Przest. na ogół zapowie. że istniejące społecz. chore i zgni. a nowe ~~bd~~ osiąg. wszyst. dobrob. i będz. się doskonali. w nieskoń. –

To wszyst. bar. problem:

W książ. swoj. „Das Erfurter Progr." tym. nam K. Kautsky, któ. jest taki. auto. progr. (104 sq), jaki będz. mniej więc. ustr. państ. przyszłe.

Produk. nie będz. miała na celu stwarza. towar. ku sprzeda. lecz zaopatrywa. właśc. potrzeb (114) To jest pierwo. forma gospodar. – dawniej wszys. praco. raz. i dzieli. się produkt. stoso. do potrzeb własn. i społeczn. (115) Oczywi. nowa produk. społecz. będz. doskonalsz. od pierwot. bo przejm. wszystk. postęp. produk. kapitalisty – 117/ ponie. ta pole. na podzia. pracy i udoskon. narzędz. państ. zmie. się w jed. wielk. stowarz. (118) które

K

podzieli. międ. poszczegól. stowarzy. przez i będ. produk. czego ma potrzeb. (119). Ale żeb. dat. państ. mogło rob. wystar. musi być wielk. Stany Zjedn. mogą się rozwin. pr. [illegible] Ameryk. (121) ale w Europ. będ. to trudn. Rosya ogrom. się rozwinęła - ale kraj uwzgl. [illegible] na przeciw. na zacho. i wscho. Reszta państw europ: musi się koniecz. rozwin: aby mogły utwor. aglome. ekonomi. wystarcz. sob.; to alb. stan. się przez wojn. ogól. (122 albo przez bezkrwaw. jedn. lub drug. z państ. Wyraz. tego będ. połącz. się państw europ. zwłaszcza Fran. i Niem. w konfeder. czemu przeciwd. czeka. Alza:

Demokr. socyal.

Wyłożyw. bez. obszern. (123-144) dla czego nie się moż. powiedz. o szczegółow. ustroj. przyszłe państ. socyalisty. pomim. jedn. rzeczy, że forma nowa społe. powstan. po dług. i straszli. walk. i będ. ~~[illegible]~~ gospod. sob. bezwzględ. wystarczaj. (145), przechod. jedn. kil. punkt. które wydaj. się jemu koniecz. wyp[illegible]:

a) zniesie. obecn. formy rodzin. za pomo. zupeł. emancyp. kob. i zastąp.: jej formą wyż. (145-147)

b) Konfiska. majątk. ma się odb. mniej wię.: w takich granic. i na taki sposób (148 sq.). Wyrównanie wszystkich wzgoru. się

od wielk. zakład. przemysł. i wielk. majęt. ziems. (148) – Odbęd. się w najrozważ. sposób i wydar. się można niespodzian. Socyaliści pragną aby odby. się jak najmniej boleś. i spokoj.: ale zyje. najrozw. nie ~~może~~ ~~tysiące~~ się decydzy. o rozwoj. histor.:

Ogóln. konfiskk. nie jest koniecz. potrzeb., wystar. oczywiś. t. j. ~~~~ uspołecznie. środk. do produkcji (Productionsmittel) – nie podpad. pod konfis. środk. konsumpcyi; meble, itd. ruchomo majęt. zaś ozn. ornego do. One się zamien. w skarby, nie przynosz. procent. (149)

Uspokoisz. dob. kapitalist. zaręcz. że przejście z obecn. porząd. rzecz. do towarzyst. socyalisty. nie znacz. expropr.: dob. rzemieśln. i rolni. Chłopi mów. dobr. na ten wyd. to będ. oplac. podatk. w produkt. roln. Z czas. rozwoj. ekonomi. doprowa. ich do tego. że połącz. się w wielk. stowarzysze. gospod. – dal. samo dob. rzemieśln. i t. d. (150 sq.)

c) Co do podzia. produkt. najpier. się gnie K. że przeciwni. socyaliz. zarów. jak jego zwolenni. stwierdz. to ważn. pytan. (153 sq.) mimo to przyznaj. że odpow. na to pyt. wydawało się być najtrud.: (155)

A choć powta. że nie jest tak waż. jak się wydaj. jedn. trzeb. go rozwiąz. To rozwiąz. jest zadziwia. proste. według Tatuś. –

Powia. że dot. ~~twoz.~~ roz podział produkt. zależ. od produk. (153)

Powiedz. niedostat. produkt. kapitalisty. objaw. się głów. w ~~rozdzie.~~ produkt. (dystryb.) przeto niestaw. podz. wydaw. się być źródł. wszel. złego. Skutk. tego wymyśla. sprawiedliw. sposob. podzia. przeciw nierówno. podz. produkt. w gospodar. kapitalisty. stwarz. równo. podzia. Powiedz. jedni nic nie robi. a dostaw. dużo, drud. pracow. dużo, a dostaw. mało. wymyśla. dwie formuł:

Każd. wedł. jego pracy lub ~~zdolno~~ zasług = Ertrag sein. Arb.

lub inna formu: każd. wedł. jego potrzeb (156)

Obu formułk. zawsz. że powsta. pod wpływ. pewnej idei sprawiedliwo. (156) – nowa formuł. będz. liczy. się przedewszystk. obfito: produk. – jeże. się dwi. produkt. rodzie. się dużo, jeże. mało, to mało – (157) W pierwsz. przypad. formuł: każd. wedł. jego potrzeb – nie przedst. trudno; w drug. wiedzie się przeprow. choć. b. wyzy. były przekon. o jej słusznoś.

Formuł: każd. cały wartość. jego pracy – (Marxa) – 157 – jest niedopuszczal. bo to znacz. b. przyznać. cały majęt. prywat.

Zat. tyl. część produkt. może być rozdział. = 157 –

Demokr. Socyal.

bo odciąg. się 1° produkt. potrzeb. do prowad. dal. i rozszerz. produk. 2° produkt. potrzeb. do konsump. publi. – w szkoł. szpit. muzeów. zabaw. i t. d. Te konsum. publi. będ. ciągl. rosła w miarę: zmniejsza. się życ. osobist. (158)

c) do podział: międz. jednost. w ich więcej. i wszechstr. przyw. będ. zat. dale. mniej: niż w dzisiej. społecz. – ale i te reszta nie będ. rozdziele. wedł. stał. praw czy wsz. syst.: lecz (158) uwzględn. do istniej. dziś. form zapłaty, najmu, pensyj i t. p.

Jak dziś płaca w róż. gałęz. przemy. i rzemiośle. różni. jest, tak i będ. w now. gospod. socjalisty.

Oburz. się ant. (159) że socj. pomawiaj. socjali. o chęć rów. podział. produkt. – Gdyż jak. społeczn. socjalist. to wymysł. a pokaz. się, że nastęst. nieraz. to one przedz. będ. zniesien. wszel. rów. podział.

Demokr. socyal.

Jeżeli prago-erfurdski w szczeg. swej teorety. uchod. wyłącz. za tryum. Marxizm, to głów. dla tego, że odrzuc. przewidyw. mistrza co do kapitaliz. i za cel ostat. staw. nieubłag. walk. przeciw istniej. porządko-wemu, i zastąpien. go nową budo. społecz: Jaka będz. ona w szczegół. staran: pozost. w ciemn. Dalej, nawet pierwszo. głosi. formułk. Marx. że każ. robotn. ma praw. do całk. produktu swojej pracy (Eisenach), niew. ~~wyst~~..egan. się dużej, a nadkoncz.., że robot. ma prawo do zaspokojen. wszystk. swoich potrz. zasadn. (Gotha). Poprzest. na frazie: bezsl. że wszys. mają równ. prawa. Z kom. zaś Kautskiego dowiadujem. się, że w now. państ. będą uspołeczn. środki. majątk. prywat. co do gruntów, lasów, kopal. (budynk.; ~~fabryk~~ maszyn i narzęd.) o wszystk. środk. produkcyjn., że będą także środki. rodzina (Bebel) - ale ekonomicz. równo. swobod. i t.d. nie jest pewne, czy też należy. wolno. i t.d. Relig., jako instytu. polityczn. nie będz. istnie. = zniszcz. bo dobr. socyal. musi wyzna. naj-komplet. materyalizm.

Te wszyst. są wyjęt. po uszkodz. części z dzieł Engelsa - zwłasz. jego Anty Dühringa t. j. Hr. Eugen Dührings Umwälzg der Wissensch. Stuttg. Dziś = Nikt. zost. ostateczn. lub zniesio. od usuwa

lektorii, bo tu „progr. erfurckki", jak. przew. Kautsky swoje objaśnieni, obliczo. na agit.

Praktycz. częśc progr. erfurck. zawier. miejsc. żąd. mogąc. być osiągn. drogą legal. w obecn. jeszcze porząd. społeczn.

n. p. 8 godzinny dzień roboczy,
bezpłat. służb. lekar.
zabezpiecz. robotni. – od przyp. od choro. i na staro. – dot. opędz. w 1/3 przez sam. robotn.; w 1/3 przez chlebodaw.; i w 1/3 przez państ. – ma być wyłączn. ponoszo. przez państ. co jest niemoż. – Wszystk. jedn. te środk. opiekoń. na rzecz robotn. mogą w ow. przyjęt. mało więcej; ani naqt. ówczesnym. – także Kautsky – już to w książ: Das Erfurter Progr. – już to w drug. późn. wydan.
Der Parlamentarism. die Volksgesetzgeb. u. d. Socialdemokratie

że takie refor. nie mog. na celu ostatecz. naprawi. położ. materyal. i duchow. klas roboczy. lecz ich wzmocnie. do walki nieubłagan. z istniej. porządk. rzeczy, któr. jest wskazać. na zgub. nieubłagan.
Stąd zarzew. wielk. na przyszło. nieznan. w tow. demokr. socyal.

32

Te niemas. rozgr. się objawić i będą wzmagały się w trzech kierun:

a/ w spraw. korpora: przemysłod. i rzemieśln. = Gewerkschaften = Gwarectwa

gdz. przywódz. doktryn: i agitato. żądaj. poświęcen. inter. korpora: na korzyść celów polity. =

b) w spraw. agrarnej.

c) w kwest. gospodarst. państwo = Staatssozialismus =

Kwest. pierw. zarysow. się już w Halli 90 r. po rekonstruk. partyi, dzięki zniesien. praw wyjątko:

Wystąpi. tak. zw. „młodzi" pod wodz. deput. Schippel'a i dr. Bruno Wille – przeciw tyran: Bebla, Liebknechta, Singera – ale to były tyl. ubocz. wystąpien.

Cickaw. jest mowa Liebkn: (zob. kart.) o potrzeb. przystos. ludno. wiejs: przyczem zalec. wszystkic. środk. =

Na kongr. Erfurdz. 91 = nieco więcej poruszyli tak. zdłużko =

Demokr. socyal.

Zob. Karl Kautsky, die Agrarfrage. Eine Uebersicht üb. d. Tendenzen der modern. Landwirthschaft u. d. Agrarpolitik der Sozialdemokratie. Stuttg. 99 Dietz.

Przeciw niemu: Die agrar. Fragen im Verhältn. zum Socialism Von Fr. Otto Hertz. Mit einer Vorrede von Ed. Bernstein. Wien 99 Rosner

Uchwalo. caly progr: jednomysl. bez dysku: na ostatn. posiedz.
co ~~dowod~~ się tem trzeba.: że jedni mało waży. część teore: a drud. część praktyczn.
Ale pierw. otwarcie dni były burzli. bo nie wyprow. o progr. lecz
o taktyk: Młodzi oskarża. zarz. stron. jako sympatyzuj. z
mieszczańst. – zobacz. str. szczeg:

W końc. wyrzuc. dokter. Wernera, kapitana Wildbergera,
i kilk. inn. najzuchwalsz. wyklucz. z part: i niektór. wystąpiło.
za niemi. Oni w Magdebur. zaczęli. now. stowarzy: socjalisty.
kat. zwa. „niezależnych“ których się dotąd niewiele przybyło.
z Berlin organ.

Pot. zaczęli się dalej. gorsz. opozyc. Vollmar'a na tym z. kongr.
deput. z Monachium =

Tenżeż ich wyrzucono. że którzy. ferdyn. naciska na część teoret.
progr: tego obrz. wyrzuc. że zbyteczn. ~~~~ waż. przywiązy. do refor.
praktyk. 99. d. 2ᵃ[?] część: progr. Wykluczen. nie udało się
i z wiel. bied. zażegn. burze =

* Tego org: Münchener Post
wsp. arty. w Revue Bleue
w 92 o socyaliz. państw.
przy tego = der isolirte so-
cialist. Staat. Zür. 80 –
Ueb. d. nächsten Aufg. der
Socialdemokratie – Münch. 91 –
Ueber Staatssocialism.
Nürnb. 92 – pot. Waldschutzfrage i t.d.

Vollmar ur. w 50 r.
wzów. podor. wojs. franc.
nazw. Benedykt; pot. oficer
i t.d.; deput. w Berlin. od
r. 87 – w Monach. od 93
część rok. przepęd. w swoim
majątk. nad Walchensee

Demokracya - Wolność - Postęp. Zak. no. 47. V. 1895. 8 a 33

Aryst: Rząd jest władz. najwyż. w państ., może zaś władz. albo być powierzo. jednemu, albo niektórym albo wielom. Według tego rząd przedst. się albo jako monarch. jako arysto. albo jako demokr.

Że demokr. oznacz. sprawow. rząd. przez wielu, więcej. przez arystot. jest jasn. Rzecz wprawdzie. bo wyd. się być zarazem najdoskon. wolno.

Ponieważ wyr. woln. ma być. różn. znacz. że kto łączy woln. z demokr. powin. przedewszystk. powiedz. w jak. znacze. ją bierz.

To pewn. że demokra. starożyt. naszej wolno. nie znała.

W państ. starożyt. życie obyw. należ. do rządu, tak samo majątek.

W wiel. miast. greck. prawo ukaryw. żen. się; w Spar. nawet czas kto tem był nazwany; a starożyt. żona. nie mają. dziew. powin. być wyrzecz. się dobr. zwyczaj. aby ich dost.

W Lokri nie było woln. mężczyz. pić wina bez wody; w Rzym. Milet. Massyl. podobn. zakaz obowiązyw. kobie.

W Spar. kobie: miały przepis. strój głowy - w Aten. mogły kobie. być. dwy sukn. zabier. w podróż; w Rodus mężczyz. musie. nosić brod; w Spar. nosi. brodę, bez wąs.

W Rzym. i Spar. musie. dziew. ator. być zabić.

W Spar. po bit. pod Leuktr. musieli rodzi. ~~pal~~poległ. żołnie. publicz. okazyw. radoś. że dzieci ich zginęł. za ojczyz.

Dzieci wychow. państwo, relig. przepisyw. państ.

Przez ostracyzm w Aten. ~~dekreto~~ skazyw. na wygna. każd. który mógł zost. niebezpiecz.; podejrzan. oczywiś. tem bardz.

W Rzym. zabij. każd. któr. podejrzyw. o ubieg. się o władz. królew.

Dziś nazyw. by to bezprzykład. tyran. policyjn.; wtrącan. się państ. do urządz. prywat.

Mimo to obywat. starożyt. byli dum. ze swej wolno.

Widocz. nie znali wolno. indywid. osobist. lecz rozum. przez wolno. niezależ. polity. sweg. państ. — suis legibus uti —

Za czas. Plut. miast. grec. miały tak. samą autono. jak dziś austr.; mimo to ubolew. nad utra. wolno. bo nie posiad. praw. wypowiedz. wojn. i zawier. pokoju.

Za rewolu. wielk. fran.: pomieszan. pojęc. wolno. z demokr. ~~do~~ mniem. że Fran. przedt. nie była wol. U Starożyt. rzeczpos. mogła być wol. bez wzgl. na to, czy była arystokr. czy demokrat. rządzo.; u nowoż. wol. wydaj. się niepodob. bez demokr.

8 6 34

<u>Demokr. - Wolno. - Postęp</u>

Poję. wolno. nowożyt. wyrobi. się w przeciwień. do absoluty.
Monarch. absolu. powsta: z monarch. ograniczo. stanami.
Książ. za pomo: mieszczań. ogranicz. potęg. i niezależ. szlach.
pot. doszli do tak. zwan. „wykształco. despotyz." w któr. wyd. hasło
: laissez faire, laissez passer – znacz. na pol. gospodar.
wolnoś. pot. na wszyst. inn. Mieszczań. wyswobod. się pod tym
despoty. od przewag. szlach.; pot. chodziło się pozb. despot. zupe.
Tak powst. wolno. w znacz. nowoży.
Tę woln. Hobbes tak definio: Wolny jest, któr wedł. upodob.
swey. ~~moż~~ robi wszyst. to, do czeg. wystar. jego siła i rozu.
Ale to byłob. bellum omnium contra omnes
Ograniczo. więc tę woln. przez dodat: rozumna, lub wolno. pod opie.
prawa –
To znacz. wolno. o ile na nią zezwa. państ.
Gamb. raz powiedz. (u pani Adam): wolno. jest ~~przyp~~ przymiot. szlach. –
Ale także woln. jest przed. ziem-posi.
Nikt nie powi. gdz. kończ. się wolno. rozum. ani gdz. kończ. się
inter. bliźniego

Rezult. tego: że obok zapału do wolno. nieograniczo. istn. nie nam. do wielk. przyczyn. państw; tenden. rozwijąt. pcha wszyst. naro. do zwiększ. swobód osob. a ograniczą. wpływ. pań.

To pew: że wolno. pojmow. jako stwarza. robien. wszystk. do chcę. kto ma siły wystarcz. i zdolno. wyklucz. a) braterst. b) równo.

Bo wolno. jest siłą, a nie mog. być ograniczo. przez żadn. przeszko. zewnę. sięga ona tak dalec. jak jej siła. Będz. zat. wolnym tyl. ten, któr. jest w posiad. siły i zdolno; niewolni. będz. kto nie posiad. ani jedn. ani drug.

Stąd w kraj. zachod. gdz. wolno. indywid. ma najwięc. okaz. do afirmo. się a najmniej zagraż. przeszkód, stron. polity. są ciągłych. zmienn. bo stosun. sił ciąg. się zmien; na wschod. gdz. nie ma wolno. polity. wszystk. jest nieruch. mart.

Ideał. demokr. być powin. aby wszyc. mieli udział. w rząd. Jeżel. jedn. prawd. jest, że wolno. nie ma bez niewo. a ci, któr. są niewol. nie maj. udzia. w rząd. (chyb. pozorn.), jest oczywist że ideał demokr. rozwij. nie da się pogodz. z ideał. nieprzyj. wolno. osobis.

Pomimo to ludy zachod. zdąż. wytrwa. do coraz większ. roz- szerzen. swobód indywid. a coraz więc. do rząd. nieprzyt. demokra.

Demokr. - Wolno. Postęp.

Ale wolno. indywidua., przyję. jako cała państwo. sama sieb. znosi przez wytwarzan. się coraz większ. nierów. w znacz. częś. społeczeń. a będz. częśc ~~tatem~~ znaczniej. im większ. są różni. w sile i zdolno. indywi. Tak i wolno. z demokr. wzajem. się znosz. bo demokr. przechod. nieznacz. w oligarch. lub samowładzt. (tyrannis)

Taki rozw. konsek. odbyw. się w Stan. Zjed. Największ. tam siłę i zdolno. w porząd. społecz. ten ma, kto posiad. największ. kapi. a w polityce kto rozporząd. największ. liczb. głos. To też oligar. ameryk. składa. się z milione. i z przywódz. partyi. Ci wzajem. porozumie. się za pomo. korupcyi (Corruptionssystem)

Milione. chcą przedewszyst. powiększ. swoj. milio. a do tego potrzeba pomo. rządu. Albo więc ubieg. się o mand. do parlam. wspól. lub do sejmo. stano., albo dziel. pracę międ. sieb. a przywódz. part. Ci zaś maj. podwój. przed sobą żądan.:

1° wydob. jak. najwię. pienięd. z milione.
2° zachow. sob. zyskowno. wybor. przez dob. lub pozor. ustęps.

Psychol. przywódz.

Nie moż. być moral., ile razy tego zacho. potrze.

Nie moż. być wyrozu. Przeciw. dla nieg. zaw. powin. być alb. głupi albo zły – Katech. tego postępow. wyłoż. u Machiaw. il principe

W XV i XVI wie. nie było prasy –

Korzyst. zat. z mityng. [illegible] oszczerstw. i t. d.

Przywódz. part. do mokr. nie zna sprawiedl. przeciwników. szlachet. dobro wspólnego.

Z moralno. był wtedy korzyst. gdy moż. brak jej wytk. przeciwni. Wtedy staje się obowiąz.: bo wykazu. filoz. i czystych obowz. że jego przeciw. jest niemor. O zgrozo, wreszcie był powin. być moral. Zmuszo. zat. bron. tezy, że polit. powin. być moral. Dla tego, sam nie będ. moral. musi [illegible] udaw. że nim jest.

Przykł. nowoczes. demokr. Ryszard Crocker =

Zraz. był złodziej.; pot. zost. przywódz. „gang'u"

Jest to bezcz. złodzi. który po zost. wypro. oszustw. i zyskał. koniec. w życie.

Gdy zano. się na now. wybo. przywódz. „gang'u" wynajmowa- swój oddział do rozpędz. mityng. przeciw.; do robie. awantur, do demonstr. i t. d.

8 36

Demo. Wolno. Port.

W 1886 Crocker zał. przy boksow.: wyprz. inne „geng"u" ku rozb. sportsmenów. Ci złoż. się jemu w przeważ. „Karczmy"

Tam zbier. się sportsmeny, ubijani. polity. i układ. wszyst. cwanie. polity. Crocker zost. ulubień. demokr. nowoj. i zaj. miej. Tweeda który przeszedł w odstaw. (demo ma szanse w magistr.) — poj. na ner. lat do więz. za defraud.

~~Tot~~ Crocker Cawanso. czas, zost. aldermanem, coronerem, wreszcie boss w Tamany Hall Klub w Tamany Hall dyrygja. demokr. klub. cał. stanu Nowojor. i przez 50 lat wydaw. wszyst. posad. w mieście, w prowi. w parlam. i układ. prawa i bezp.

Wirepullers: rolisi wszyst. a właściw. urzędn. i deputo. wykonyw. ich rozkazy, jak mandat.

Z tego syst. tak się rozwija, że wielcy kapitaliści płacą wszys. Zarząd klubu w Tamany Hall. Urzędn. płaci procent ze swoich pensyj — policja dostaw. częśc. kubeczne za ~~każd.~~ domów: czy knajpy czy borde.

W starożytno. było tak samo — Sallust. — Klod. Milo

D. volksthüml. Regierung Berl. 87

Sir Henry Maine – Popular Government – powia. że czły entuzy. dla wolno. odemokr. jest głup. mieszczą.

Wiel. konserwaty. tak samo – ale Maine powi. uzasa. swoj. obłudę. (jest wielk. socyolog.) we dostrze. że ludzko. nie posiadt.-b. w takich mięszczan. głup. bez uzasa. powod. Powod. te były już to ekonomi. już to innej natu. Tutaj zajmuj. się przedewszy. stron. ekonomi.

Gdy monarch. feudal. zamieni. się w absolu. za pomo: mieszczań. to było znaczo: zniesz. istniej. porząd. gospodar. aby dla nieb. znal. odpowie. pole działa. Gospodars. feudal: polega: na wierno: wzajem. któr. kaze. wykonyw. obowiąz. praw. Te obowiąz. były uczyn. osobis. choć przywiąz. do ziemi. Osoba dzierżąc. feudum za nie płaciła mię. prestacyami. Ponieważ te presta. były praw. określo: a przestrzeg. praw było zwor. nik. sklepien. średniow. przeto panow. jednostaj. nieruch. Presta: służy. przedewszyst. konsumcyi. Mieszczańs. zaś wyłącznie przedewszy. o produk: aby zdob. rob. zysku. Ale ow. presta. mało były przydat. do produktow; musz. przeto serwituty, niewolę, dziesięcin. pańszczyz. robocz. i t. d. Rezult. był ten, że wszyst. się ruszyło. a regulato. zosta. wolna konkuren. czyli prawo mocniejsz. Dawniej był regulato. wierno. zobowiąz. dla wyższ. i niższ.

8c

W średn. wiek. wzajem. stosun. klassy panując. i klass. poddan. był określo. praw. raz na zawsz.; przeto nieruchom. i niezmien. Dziś obie klassy (właścicie. lub kapitali. w najpierw. mierze — robotni. także w najpierw. mierze) walczą a ich stosun. ciąg. się zmien. Unieruchom. b. się, gdyb. np. robotni. zamienio. wogle w niewolni. Ta walka jest dźwig. postęp.

a walka ta w nasz. czas. toczy się pod wpływ. trzech czynni. (czterech!)

a) obniża. się renty z dóbr ziems. w Euro;

b) rozwój. kartelo. i syndykat. w przemyś.

(d) c) rozwój polity. robotni. i potęg. ich organiza.

c) przyswajanie sob coraz więcej funk gospodar przez państ.

Pierwsz. fakt pociąg. ze sob. rozparc. parcelow. dóbr szlache. i powstaw. włości rentowych (w Prusi) w czem niektó. widz. nową form. zależno., gdyb. ograniczo. hipote: i zmienio. prawo spadko. na korzyść najstar. syna, nad kapitalob. jeszcz. większ. unieruchom.

Drugi fakt świad. o zabieg. usiłow. aby przemys: wydob: ze stanu chwiejn. i zmienn. a nadać jej pewn. stało. i regularno. Industr. wtedy będz. mogł. używ. robotn. należ. także do stał. związk.

Nareszcie trzeci fakt ~~zagra~~ za wolno. takiej ~~prawdy~~, jakiej używał. dziś. Jeżeli robotni. zwycięż. będą musie. wyrzec się wolno. indywidu. na rzecz demokr: — wtedy ustan. różni. klasto. i walka konkur.;

Wted. ustan. takż. postęp. to znik. jego pobud: walka klasso. i wolno. osobis. Kultu. nasza stan. się nieruchom. Przyjdź. to ten fatw. że demokr. (jak wykaz. Maine) ma skłonno. do konserwatyz. i jak. pokazuj. Kantu. zwyczaj.

Jeżeli zwycięży. ostatecz. własności. to takż. wyręcz. się wolno. indywidual. ponieważ. będą skłonne. się ku ~~zamożn.~~ pewn. stato. prawu. stosow. określaj. nową zależno. poddanych. Klassa własności. przez ciąg. koncentra. majątk. i kapita: i przedsiębiors. ogrom. zmalej. i znajdź. się wobec mas olbrzym. robotni. wyjęt. w now. podległ. prawa. Z tego takż. wynik. now. ~~niewzruszon.~~ nieruchom. kultu.

Może się to wyda. nieprawdopod. bo nawykliś. do postęp. ale pomn: Gewet Ernst (~~Kult~~ Zukunft) n. 47. z r. 95 p. 366 – zapomi. że nasza kultu. postęp. jest czemś wyjątk. ~~z ost.~~ zaś reszta ludzko. dzieł. do kultu. z przest. dalsz. postęp. a uważ. wszelki postęp nie tylk. za nienatural. lecz za szalon. i zbrodni. (Takim ludy wschod.)

Tenże autor: „Nasza histo. europ. którą tak chęt. nazyw. histo. świata, jest anormal. Od czas. Grecyi ukazuj. się ona w ciąg. rozkład. i tworzen. now. forma, przechod. z jedn. antytez. do drug. czas. szybciej czas wolniej, podcz. gdy wielk. państ. na Wschod. trwaj. w dawn. spokoj +

+ przy swoj. dawn. oświa. Wprawdz. i tam powstaj. państ. i dynast. ale te burz. tylk. wznosz. powierzch. spod zostaj. ten sam i zawsz. spokoj ... dopiero i tam Euro. przenieś. swoj. idee rewolucyj. – autor dostrzeg. ślad. rozkład. w Ind. ang. a wyglad. wielk. dla Chin i t.d.

